

10. Sınıf Ders Notları

İSMAİL KULAK ANADOLU LİSESİ

4. Ünite: Destan / Efsane

Destan Nedir?
Destan Türleri
Destan Örnekleri
Efsane Nedir?
Efsane Örnekleri
Dünya Destanları
İslamiyetin Kabulünden Önceki Türk
Edebiyatında Destan
İslamiyetin Kabulünden Sonraki Dönem
Destanları
1923-1980 Dönemi Türk Yapma Destanları

IV. ÜNİTE DESTAN EFSANE

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ZÜMRESİ

Destan Nedir? Özellikleri Nelerdir?

Destan, aslı Farsça olan destan (dâstân, destân), Fransızca épopée, Yunanca **epos** şiir karşılığıdır. TDK'n destanın tanımı şu şekilde geçmektedir:

1. Tarih öncesi tanrı, tanrıça, yarı tanrı ve kahramanlarla ilgili olağanüstü olayları konu alan şiir, epope:

Manas, Şehname, İlyada, Kalevala birer destan örneğidir.

2. Bir kahramanlık hikâyesini veya bir olayı anlatan, koşma biçiminde, on birli hece ölçüsü olan halk şiiri.

3. Çağdaş Türk edebiyatında biçim ve içerik yönünden, geleneksel destanlardan ayrılık gösteren uzun kahramanlık şiiri:

Üç Şehitler Destanı. Çanakkale Destanı.

Eski çağların kahramanlık hikâyelerini, milletlerin, tanrıların, yiğitlerin savaşlarını ve başlarından geçen olayları anlattıkları için milletlerin hayatı hakkında bilgiyi destanlar vasıtasıyla öğrenmek mümkündür. Destanlar bu yönüyle toplumsal, kültürel ve tarihi açıdan büyük önem taşır ve ait oldukları toplumun milli kimliğini yansıtır.

Destanın Özellikleri

1. Destanlar sözlü geleneğe bağlı **anonim ürünlerdir**.
2. Destanlarda **tarihi olaylar ve efsaneler hayal gücüyle** birleşerek abartılı biçimde anlatılır.
3. Destanlardan tarihi kaynak olarak faydalanılabilir.
4. Destanlar, **'mit'**lerden sonra en eski ikinci tür olarak kabul edilir.
5. Kaşgarlı Mahmut eserinde destan türü için **"koşuk"** **"yır"** terimlerini kullanmıştır.
6. Kazak ve Kırgızlar ise bu tür için **"comok"** terimini kullanmışlardır.
7. Destanlar **epik** karakter taşır.
8. Destanların bir kısmı sonradan yazıya geçirilmiştir.
9. Kahramanları **tanrı, tanrıça, yarı tanrı** ve olağanüstü özelliklere sahiptirler.
10. Olağanüstü kahramanlıklar **manzum** olarak uzun bir biçimde anlatılır.
11. Destanda yapıyı oluşturan unsurlar, **kişi, olay örgüsü, yer, zamandır**.
12. Destanlarda **mekan çoğunlukla gerçeğe uygundur**.
13. **Kahramanlık, dostluk, aşk, ölüm, yurt sevgisi gibi konular** ele alınır.
14. Destanlar **doğal** ve **yapma (yapay)** olmak üzere ikiye ayrılır.

Destan Türleri

1) Doğal Destanlar:

Doğal destanlar milletlerin ortak malıdır ve **anonim**dir.

Tarih öncesi dönemde doğup kuşaktan kuşağa aktararak sonradan yazıya geçirilmiştir. Doğal destanlar toplumların

tarihinde derin izler bırakan olaylar sonrasında sözlü gelenekte oluşan ve üç aşamadan geçen destanlardır.

Doğal Destanların Oluşum Aşamaları Şunlardır:

Oluş safhası: Destana konu olan olay gerçekleşir. Bir milletin yaşamında derin izler bırakan savaş, göç, doğal afet ya da toplumu derinden etkileyen bir olayın yaşanması.

Yayılış safhası: Bu olay toplum arasında nesiller boyu sözlü olarak anlatılarak uzun yıllar yaşatılır. Bu aşamada destana olağanüstü özellikler yüklenir.

Derlenme aşaması: Bir araştırmacı halk dilinde sözlü olarak yaşayan bu destanı toparlayarak yazıya aktarır. Doğal destanların sözlü olması nedeniyle anonim olduğunu söyleyebiliriz.

DÜNYA EDEBİYATINDA DESTAN

Dünya edebiyatında bilinen en eski destan Sümerlere ait olan 'Gılgamış Destanı'dır. Gılgamış'ın serüvenleri anlatılmaktadır. Kral Gılgamış, en yakın dostu Enkidu'nun ölümünün ardından ölümsüzlüğe ulaşma çabası içine girer. Ancak boş bir çaba olduğunu, insanın ancak büyük işler yaparak adını bırakmakla ölümsüzlüğe ulaşabileceğini kabul eder. Bilinen en eski destanlardan biri olan 'İlyada ve Odysseia' ise Yunan Tarihçi 'Homeros' tarafından derlenmiştir. Bu destanların MÖ 11. ve 12. yüzyıllarda geçtiği düşünülmektedir. Özellikle Odysseia, Batı edebiyatının önemli bir kaynağıdır.

İlyada destanının konusu Troia Savaşı'dır. Ancak destanda 10 yıl süren bu savaşın sadece 49-50 günlük bölümü anlatılır. Bu süre ünlü kahraman Akhilleus'un öfkesinin doğurduğu sonuçlar etrafında gelişir. Troia'nın kuşatılması sırasında Grek ordusunun komutanı Agamemnon, sevdiği kadını elinden alarak Akhilleus'a hakaret eder. Bu olay, destanı sürükleyici bir noktaya taşıyan önemli bir gelişme olur. Odysseia destanında, Odysseus adlı kahramanın Troia'nın alınışından sonra memleketine dönüşü ve bundan sonra başından geçen olaylar konu edilmektedir. 12.000 dizeden oluşan bu destan, 10 yıllık bir dönemi ele almaktadır. Eser; "Telemakos", "Odysseus'un adadan ayrılması", "Odysseus'un öyküsü" ve "Odysseus'un dönüşü" olmak üzere dört bölümde incelenir.

Finlilere ait Kalevala destanında, Cuchulain ile Finn'in serüvenleri anlatılmaktadır.

TÜRK EDEBİYATINDA DESTAN

Türk edebiyatı dünyanın belki de en zengin destan kültürüne sahip edebiyatlarından biridir. Türk edebiyatında henüz yazı yokken, ilk Türk şairleri tarafından sazlarla söylenen zengin bir destan geleneği olmasına rağmen, derlenerek yazıya geçirilen bir destanı yoktur. Bir milletin destan sahibi olması için birtakım şartların gerçekleşmesi gerekir. Halkın hayalinin efsaneler yaratmaya elverişli, ilkel devirleri yaşamış bulunması; bu milletin tarihinde büyük savaşlar, göçler olması; değişik ülkelerde devlet, hakimiyet ve vatan kurmaları gibi destan şartları Türk tarihinde fazlasıyla görülmektedir. Ancak Türkler; destan devri yapmaktan,

Dünya Edebiyatında Tanınmış Doğal Destanlar
Kalevala ~ Finlandiya
Mahabharata, Ramayana ~ Hint
Chanson de Roland ~ Fransız
Beovulf ~ İngiliz
Şahname ~ İran
Gılgamış ~ Sümer
İlyada, Odysseia ~ Yunan
Oğuz Kağan, Ergenekon ~ Türk
Manas ~ Kırgız
Nibelungen ~ Alman
Igor ~ Rus
Şinto ~ Japon

yeni destanlar söylemekten ellerindeki destanları derleyip toplamaya fırsatları olmamıştır. Bu sebeple Türk milletinin derlenmiş bütün bir destanı yok; fakat birçok destanı vardır. Destanlarımız yazıya geçirilmedikleri için bugün bunların ancak konuları hakkında bilgi sahibi olabiliyoruz. Bunları da İran, Çin ve Arap kaynaklarından öğreniyoruz.

İslamiyetten Önceki Türk Destanları

1. Yaratılış Destanı

Altay Türkleri arasından, 19. Yüzyılda Prof. W. Radloff tarafından derlenmiştir. Evrenin yaratılışı iyilik ve kötülüğün kaynaklarını, evrendeki düzeni konu edinir. Yaratılış Destanı Türk düşünce, yaşam ve inanç algısı bakımından önemli bilgiler yansıtır. Bilinen Türk destanları arasında en eskisidir.

2. Saka Destanları

a. Alp Er Tunga Destanı (İ.Ö. 7. yy)

Alper Tunga Saka Türklerinin hükümdarıdır. Milattan önce yaşadığı bilinmektedir. Destanda Türk-İran savaşlarında Alper Tunga'nın yaptığı kahramanlıklar anlatılmaktadır. İran'ın büyük şairlerinden Firdevsi "Şehname" adlı eserinde Alper Tunga'yı anlatırken Afrasyap adını kullanır Alper Tunga'nın ölümü üzerine söylenmiş bir sagu Kaşgarlı Mahmut'un Divanı Lügati't Türk adlı eserinde de bulunmaktadır. Alper Tunga İranlılar tarafından bir hile ile öldürülmüştür.

b. Şu Destanı (İ.Ö. 4. yy)

"Şu" adındaki bir Türk komutanın başarılarını anlatır. Saka Türklerinde hükümdarlara "şu" adı verildiği bilinmektedir. Bu sebeple şunun bir saka hükümdarı olduğu düşünülmektedir. Destanda Saka Türkleriyle İskender'in mücadeleleri anlatılmaktadır.

3. Hun-Oğuz Destanları

a. Oğuz Kağan Destanı (İ.Ö. 4. yy)

Hun Hükümdarı Mete'nin yiğitliklerini, ülkesini genişletip oğulları arasında nasıl bölüştürdüğünü anlatan destandır.

b. Atilla Destanı

Batı Hun imparatoru Atilla'nın Romalılarla savaşları ve kahramanlıklarının anlatıldığı destandır.

4. Göktürk Destanları

a. Bozkurt Destanı (İ.Ö. 2. yy)

Savaşta yaralanan bir Türk'ün, dişi bir kurt tarafından kurtarılmasını, korunmasını ve Türklerin sözü edilen kurtla bu Türk'ten çoğaldığı anlatılır.

b. Ergenekon Destanı (7-8. yy)

Bir yenilgi sonunda Ergenekon'a çekilen Türklerin orada çoğalıp, bir demir dağını erittikten sonra öçlerini alışlarını anlatan destandır.

5. Uyğur Destanları

a. Türeyiş Destanı (8-9. yy)

Uygur hakanının, üç kızını insanoğluyla evlendirmeyi uygun bulmayarak tanrıyla (bir bozkurtla) evlendirmesi ve Uygur Türklerinin bu evlenmeden çoğaldığı anlatılır. Türeyiş Destanı'nın Göktürkler'in Bozkurt Destanı ile çok benzediği görülür Türk destanlarının çoğunda görülen kurt motifi Türk soyunun başlangıcı ya da devamını sağlayan unsur olarak görünür. Gerek Bozkurt Destanı gerekse Türeyiş Destanı ilk büyük

Türk destanı olan Yaratılış Destanının etkisi altında oluşturulmuş gibi görülmektedir.

b. Göç Destanı (8-9. yy)

Türklerin, kutsal taşı (Bengü taş) Çinlilere vermeleri üzerine, tanrı tarafından cezalandırılmaları; kuraklığın başlaması nedeniyle de göç etmeleri anlatılır. Uygurların yerleştikleri yerde beş mahalle kurup burada yaşayıp çoğalmalarını anlatır.

İslamiyetten Sonraki Türk Destanları

Türklerin İslamiyeti kabulünden sonra ortaya çıkan bu destanlar üzerinde İslam dinin etkisi belirgindir bu destanların çoğu İslamiyet öncesinden izler taşır.

1. Kazak – Kırgız:

Manas Destanı

- Kırgız Türkleri arasında doğan Manas destanı Kazak-Kırgız Türk kültür dâiresi içinde bugün de bütün canlılığı ile yaşamaktadır.
- Bu destanın XI ile XII. yüzyıllarda meydana geldiği düşünülmektedir.
- Destanın kahramanı Manas da, Oğuz Kağan destanının İslâmî rivayetindeki ve Satuk Buğra Han gibi İslamiyet'i yaymak için mücadele eden bir kahramandır.
- Böyle olmakla beraber Manas destanında İslamiyet öncesi Türk kültür, inanç ve kabullerinin tamamını görmek mümkündür.
- Bazı varyantları 400.000 mısra olan Manas destanı, Türk-Bozkır medeniyetinin Kazak -Kırgız dairesinin kültür belgeseli niteliğindedir.

2. Türk – Moğol:

Cengiz Han Destanı

- Ortaasya'da yaşayan Türk boyları arasında XIII. yüzyılda doğup gelişmiştir.
- Cengiznâme, Moğol hükümdarı Cengiz'in hayatı, kişiliği ve fetihleri ile ilgili olarak Cengiz'in oğulları tarafından idare edilen Türklerce meydana getirilmiştir.

3. Tatar – Kırım:

Timur ve Edige Destanları

Edige Destanı:

- Bu destanda XIII yüzyılda Hazar denizi kıyısında kurulan Altınordu Hanlığının XV. yüzyılda Timurlular tarafından yıkılışı anlatılmaktadır.
- Destanın adı, Altınordu Hanı ve bu destanın kahramanı Edige Mirza Bahadır'a atfen verilmiştir.

Timur Destanı:

- Timur Destanı, Moğol kültür dairesinde gelişen bir destandır.
- Destanda, Moğol hükümdarı Aksak Timur'un savaşları, diğer milletlerle ilişkileri anlatılmaktadır.

4. Karahanlı Dönemi:

Saltuk Buğra Han Destanı

- Büyük Türk İmparatorluğunu, 840 yılından itibaren devralmaya başlayan Karahanlıların 1212 (1240) yıllarına kadar devam eden hanedanlığı esnasında en önemli ve muhakkak ki dünya tarihinin seyrini

değiştiren büyük hadise Türklerin İslam dinini kabul etmiş olmasıdır.

- 940 yılı civarında Karahanlı hükümdarı Satuk Buğra Han zamanında vuku bulan bu dünya çapındaki hadise, dünya üzerindeki büyük tesiriyle Karahanlılar arasında da destani bir havaya bürünmüş ve Satuk Buğra Han etrafına gelişen bir destan meydana gelmiştir.

5. Selçuklu – Beylikler ve Osmanlı Dönemleri

a. Seyid Battal Gazi Destanı

- Bu destanın kahramanı Türkler arasında Battal Gâzi adıyla benimsenmiş bir Arap savaşıdır.
- Asıl destan, VIII. yüzyılda, Emevî'lerin Hristiyanlarla yaptıkları savaşlarda büyük kahramanlıklar göstermiş Abdullah isimli bir kişiyle ilgili olarak doğmuştur.

b. Danişmend Gazi Destanı

- Anadolunun fethini ve bu mücadelenin kahramanlarını anlatan, 12. yüzyılda sözlü olarak şekillenen 13. yüzyılda yazıya geçirilen İslâmî Türk destanlarından.

c. Köroğlu Destanı

- Babasının intikamını Bolu Beyinden almak isteyen Köroğlu, Çamlıbel'e yerleşir, çevresine yiğitler toplar ve babasının intikamını alır.
- Hayatını yoksul ve çaresizlere yardım ederek geçirir.
- Halk inancına göre silâh icat edilince mertlik bozuldu demiş kirlere karışmıştır.

2) Yapay (Yapma) Destan:

Milletlerin tarihinde iz bırakan bir olayın sanatçılar tarafından destan özelliklerini barındıracak bir şekilde oluşturulmasına yapay destan denir. Doğal destanlarda anlatılan olayın binlerce yıl önce olmasına rağmen yapay destanlarının konusu yakın bir tarihte yaşanmış olabilir. Yapay destanlar doğal destanların geçtiği aşamalardan geçmezler. Sanatçı tarafından yazıldığı için anonim değildir, yazarı bellidir. Yapay destanlarda olayın geçtiği zaman ile eserin yazıldığı zaman birbirine yakındır. Oysaki doğal destanlarda olayın geçtiği zaman ile eserin yazıldığı zaman arasında geniş bir zaman aralığı bulunur.

Türlere Ait Yapay (Yapma) Destanlar

- **Üç Şehitler Destanı** (Fazıl Hüsnü Dağlarca): Kurtuluş Savaşı'ndan bazı kesitler anlatılır.
- **İstanbul Fetih Destanı** (Fazıl Hüsnü Dağlarca)
- **Çanakkale Destanı** (Fazıl Hüsnü Dağlarca)
- **Çanakkale Şehitlerine** (Mehmet Akif):Kurtuluş Savaşı'ndan bazı kesitler anlatılır.
- **Genç Osman Destanı** (Kayıkçı Kul Mustafa)
- **Kuvayi Milliye Destanı** (Nazım Hikmet)
- **Kurtuluş Savaşı Destanı** (Cahit Külebi)
- **Sakarya Meydan Savaşı** (Ceyhun Atuf Kansu)
- **Maraş'ın ve Ökkeş'in Destanı** (Gülten Akın)

Dünya Edebiyatındaki Yapay (Yapma) Destanlar

.Latin edebiyatı: Aeneis (Vergilius)
Fransız edebiyatı: Henriade (Voltaire)
Portekiz edebiyatı: Os Lusíadas (Camoens)
İngiliz edebiyatı: Kaybolmuş Cennet (John Milton)
İtalyan edebiyatı: Kurtarılmış Kudüs (Tasso)
İtalyan edebiyatı: Çılgın Orlando (Ariosto)
İtalyan edebiyatı: İlahi Komedi (Dante)

EFSANE

Bir doğa olayının, bir varlığın meydana gelişinin, doğa elemanlarından birinde olan bir değişikliğin, doğaüstü özellikler gösteren kişilerin hayatlarının halk hafızasında ve hayalinde yaşayan biçimiyle belli bir yere ya da bir olaya bağlanarak olağanüstü olaylarla süslenip anlatıldığı hikâyelere “efsane” denir.

Efsane sözcüğü, Farsça “aslı olmayan hikâye, dileme düşen olay, destan” anlamlarına gelen “fesane” sözcüğünden gelmektedir.

Özellikleri

- Efsaneler, şahıs, yer ve olaylar hakkında anlatılırlar. Şahıslar hakkında anlatılanlara “menkıbe” adı verilir.
- Efsanelerde anlatılanların inandırıcılık özelliği vardır. Efsane hangi şahıs, yer ve olay hakkında anlatılırsa anlatılsın mutlaka inandırıcı olmalıdır.
- Efsanelerdeki şahıs ve olaylarda olağanüstülük ağır basar. Başlangıçta normal bir insan olan kahraman daha sonra kendisini olağanüstülük zırhıyla kaplar. Örneğin; bir çoban olan Munzur Baba bir göz açıp kapayıncaya kadar Kâbe'ye gidip gelebilmektedir.
- Efsanelerin, belirli şekilleri yoktur; efsanelerde belirli bir üslup ve biçime bağlı kalmaz; olaylar konuşma diliyle anlatılır. Efsaneler, kısadır ve düzyazı biçimindedir. Betimleme, öyküleme gibi süsleme unsurlarına pek yer verilmez.
- Efsaneler, gerçek olmamasına rağmen gerçekmiş gibi kabul edilir.
- Efsanelerde zaman, geçmiş zamanla şimdiki zaman arasında değişir. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı ve 1999 Marmara Depremi ile ilgili efsaneler ortaya çıkmıştır.
- Efsanelerin mekânı yaşadığımız dünyadır. Mekân bazen dar bir çevreyi bazen geniş bir çevreyi içine alabilir. Menkıbelerde tayyimekâna (aynı anda birkaç yerde görünme) yer verilir.
- Efsanelerle kazanılan kutsiyet zamanla o mekânı veya şahsı dokunulmaz yapar. Bunun en güzel örneği mezarlıklardaki ağaçlardır. Ağacın kutsallaştırılması onun kesilmesini hatta budanmasını bile yasaklamıştır.
- Efsanelerin tarihle çok yakın ilişkisi vardır. Tarihte yaşamış şahıslar zamanla efsaneleşmektedir.
- Efsaneler, büyük oranda millî özellik gösterir ancak milletlerarası özellikler taşıyan efsaneler de vardır.
- Efsaneler, genellikle tek motif üzerine kurulur. Bu motif de “şekil değiştirme” olarak görülür. Taşa, dağa, tepeye, ağaca, hayvana dönüşme gibi. Bazı efsaneler yer adlandırmalarını konu alır: Eğiredur'dan Eğirdir; iptida sala'dan İpsala; eli eğri'den Ereğli'nin oluşması gibi.
- Efsaneler, anonim halk anlatımları olup, ağızdan ağıza anlatılırken her anlatıcının özelliklerine göre değişikliklere uğrarlar.
- Efsanelerin “din , mitoloji” ve “gerçek hayat” olmak üzere üç kaynağı vardır.
- Efsaneler, anonim halk edebiyatı ürünleri arasında yer alır.

Efsanelerin Sınıflandırılması

1) Dünyanın Yaratılışı ve Sonu ile İlgili Efsaneler

2) Tarihî Efsaneler

- a. Sınırlanmış doğal yerlerin kökenleri (dağlar, göller...)
- b. Oturulan yerlerin kökenleri (şehirler, köyler...)
- c. Büyük binaların kökenleri (köprü, cami, kilise...)
- d. Hazine
- e. Felaketler
- f. Milletlerin, hükümdarların kökenleri
- g. Savaşlar, fetihler, istilalar
- h. Aile ve aşk hayatı
- i. Kurulu düzene başkaldırımlar

3) Tabiatüstü Şahıslar ve Varlıklar Üzerine

Efsaneler

- a. Alın yazısı
- b. Ölüm ve ötesi
- c. Tekin olmayan yerler
- d. Tabiatın bir parçası olan yerler (orman, göl vs.) ile hayvanların sahipleri
- e. Cinler, periler, ejderhalar vb. tabiatüstü güçte yaratıklar
- f. Şeytan
- g. Tabiatüstü gücü olan kişiler

4) Dinî Efsaneler

Efsane — Masal

İki tür arasındaki benzerlikler şunlardır:

- Her iki türde de olağanüstülükler yer verilir. İki türün kahramanları benzer özellikler taşır.
- Her iki türün kahramanları ellerinde olağanüstü güçler olan kimselerdir.
- Her iki tür de nesir (düzyazı) biçiminde oluşturulur.
- Her iki tür de hayal ürünleridir. İnsan hayal gücünün yansımalarıdır. İnsanın hayal gücünden çıkmışlardır.
- Bazı kaynaklarda her iki türün aynı başlıkta toplanmış olması da bir benzerliktir.
- Her iki tür de sözlü geleneğin ürünüdürler.
- Her iki tür de anonim özellikler taşır. .

İki tür arasındaki önemli farklılıklar şunlardır:

- Efsaneler gerçek olarak kabul edilmesine rağmen masal hayal ürünüdür.
- Efsanenin zamanı bazen yakın zamandır. Masaldaki zaman ise belirsizdir.

- Efsanedeki mekân gerçektir, masaldaki mekân ise hayaldir, masal ülkesidir.
- Efsanelerin bir kısmında yer alan kutsallık karakteri masalda yer almaz.
- Efsanede tarihî ve didaktik bir anlatım, masalda ise şiirsel bir anlatım vardır.
- Efsanede kahramanlar özenle seçilir ve toplum tarafından benimsenir, masallarda ise iyi ve kötü güçler vardır.
- Bazı efsaneler acıklı ve kötü biter, masallar ise mutlaka iyi biter.
- Efsanelerde topluma verilen bir ders vardır, masallarda ise ders verme yoktur.
- Efsanelerde masallardaki gibi süsleme görülmez, anlatım sadedir. Tekerleme ve benzeri kalıplaşmış sözlerle yer verilmez.

Efsane — Destan

İki tür arasındaki benzerlikler şunlardır:

- İki türde de olağanüstü olay ve kahramanlara yer verilir.
- Her iki türde de mekân gerçek hayat kaynaklıdır.

İki tür arasındaki önemli farklılıklar şunlardır:

- Destandaki olaylara tarih kitaplarında rastlanabilir fakat efsanelerdeki olaylara ise rastlanmaz.
- Efsane ile destanın geçtiği zaman farklıdır. Destanların oluşması için çok uzun zaman gerekir fakat efsaneler için böyle bir durum yoktur.
- Efsaneler, bazen kutsallık taşır fakat destanlarda böyle bir durum yoktur. Destanlar genellikle millî özellikler taşır.
- Efsanelerin benzerlerine başka milletlerde rastlayabiliriz fakat destanlar millî olduğu için benzeri olmaz.

Efsane — Halk Hikâyesi

İki tür arasındaki benzerlikler şunlardır:

- Her iki türde de olağanüstülükler yer verilir.
- Her iki tür de sözlü geleneğin ürünüdürler.
- Her iki tür de anonim özellikler taşır.

İki tür arasındaki önemli farklılıklar şunlardır:

- Efsaneler nesir biçiminde olur, halk hikâyeleri ise nazım-nesir (şiir—düzyazı) karışık olur.
- Efsanede tarihî ve didaktik bir anlatım, halk hikâyelerinde ise şiirsel bir anlatım vardır.

Efsane — Mit

- Mitler, efsane ve masallara bazı açılardan benzer, bazı yönlerden onlardan ayrılır. Mitler, kutsal kabul edilir, masallar ise kutsal kabul edilmez. Mit de efsane de kutsal kabul edilir.
- Mitler uzak geçmiş, farklı bir dünyayı, insan dışı varlıkları konu edinir; efsaneler yakın geçmiş ve günümüz dünyasını, insanı konu edinir.

TEST:1**1)Aşağıdaki şıklardan hangisinde destanın özelliği yanlış verilmiştir?**

- A)Bir millete ait ortak görüştür.
 B)Olağanüstü özellikler taşır.
 C)Mensur ağırlıklı yazılmıştır.
 D)Genellikle uzundur.
 E)Milleti derinden etkileyen olayları anlatır.

2) Dünyanın nasıl yaratıldığını anlatan destandır.İnsanların nasıl meydana geldiğini anlatan ve şeytanın nasıl kötü biri olduğunu anlatan yazılara destanıdır.

Boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- A)Türeyiş B)Ergenekon C)Bozkurt
 D)Göç E)Yaratılış

3)"Gılgamış" destanı kime aittir?

- A)Sümerlerin B)Almanların C)Fransızların
 D)İranlıların E)Finlilerin

4)"Kaybolmuş Cennet" yapma destandır. Bu destanı kim yazmıştır?

- A)Milton B)Tasso C)Virgilius D)Dante E)Montaigne

5) "Bu destanda XIII yy. Altın ordu Hanlığının Timurular tarafından yıkılışı anlatılmaktadır. Destanın kahramanı devletini ayakta tutabilme mücadelesi anlatılmaktadır. Bu destana destan" denir.

Boş bırakılan yere hangisi gelmelidir?

- A) Edige destanı B) Battalname
 C) Cengizhanname D) Saltuk Bupra Han Destanı
 E) Danişmentname

6)Aşağıdakilerden bir grup oluşturulsa hangisi dışarıda kalır?

- A)Köroğlu Destanı B) Danişmentname
 C)Manas Destanı D) Edige Destanı
 E) Atilla Destanı

1-Destanlar millerleri derinden etkileyen olaylardır.

2-Genellikle kahramanları toplumun önde gelen kişileridir.

3-Milli dil kullanılır.

4- Hemen yazıya geçilmiştir.

5-Toplumların yaşayışı hakkında bilgi verir.

7) Destanlarla ilgili bilgi verilmiştir hangisinde bilgi yanlışı vardır ?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

8) Genç Osman Destanını kim yazmıştır?

- A)Fazıl Hüsnü Dağlarca B)Kayıkçı Kul Mustafa
 C)Mehmet Akif Ersoy D)Namık Kemal
 E)Ali Şir Nevai

9) Aşağıdakilerden hangisi yapma destandır?

- A) Aenneis B) Kalevela C) Cid D) Şinto E) Romayana

10)Aşağıdaki şıklardan hangisi Uygurlara ait destanlar bir arada verilmiştir?

- A) Türeyiş-Ergenekon B)Oğuz Kağan-Atilla
 C)Alp Er Tunga –Şu D)Bozkurt- Ergenekon
 E)Türeyiş-Göç

Karahanlı hükümdarı İslamiyet'i kabul ettikten sonra bu dini yaymak amacıyla yapmış olduğu mücadelelerin anlatıldığı destandır ?

11) Boş yere hangi destan gelmelidir?

- A) Cengizhanname Destanı
 B) Atilla Destanı
 C) Saltuk Buğra Han Destanı
 D) Danişmentname Destanı
 E)Alp Er Tunga Destanı

Emevilerin Hristiyanlarla yapmış olduğu savaşta büyük Kahramanlıklar göstermiş Abdullah isimli bir kişiyle doğmuştur.Destanın adlı Arapça Kahraman demektir. Bu destanın adı Arap kahramanına verilen ünvandır.

12) Yukarıda tanıtılan destan hangisidir?

- A) Edige B) Battalname C) Cengizhanname
 D) Atilla E) Danişmentname

13. Anadolu'nun fethini ve mücadelelerinin kahramanlarını anlatır. İçinde geçen olayların gerçek olması, kahramanlarının yaşamış olması ve Anadolu coğrafyasında geçmiş olmasından dolayı tarih kitabı niteliği taşır. **Bu hangi destandır?**

- A)Saltuk Buğra Han Destanı B)Cengizhanname
 C)Battalname Destanı D)Köroğlu Destanı
 E)Danişmentname

14)Aşağıdaki destanlardan hangisi karşısındaki ülkeye ait değildir?

- A)Üç Şehitler Destanı-Türkler B)Göç-Uygur
 C)Manas-Kırgız D)Saltuk Buğra Han-Karahanlı
 E)İgor-Çin

15)Her ülkenin bir destanı vardır mesela

- 1-Ramayana – Hint
 2- Kalevela- Fin
 3-Şehname-İran
 4-Chansin de Roland –Fransız
 5- Gılgamış-Uygur

Hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A)2 B)4 C)5 D)1 E)3

16) İlk Türk destanı aşağıdakilerden hangisidir?

- A)Bozkurt Destanı B)Türeyiş Destanı
 C)Şu Destanı D) Alp Er Tunga Destanı
 E) Ergenekon Destanı

TEST:2

1-) Aşağıdaki şıklardan hangisi destanın tanımındır?

- A-) İnsanları derinden etkileyen, savaş, göç, kıtlık gibi olayları anlatan yazılardır.
B-) Mansur şekilde yazılan hikayelere denir.
C-) 50.000 beyitin üzerinde yazılan ve insanları ilgilendiren olayları anlatan yazılardır.
D-) Belli bir şair tarafından insanların başından geçen sıradan olayları anlatan yazılardır.
E-) Nesir şekilde yazılan kısa ve özlü yazılardır.

2-) Aşağıdakilerden hangisi “Bozkurt” destanını anlatır?

- A-) Göktürk’lerin demir bir dağı eritip 400 yıl yaşayıp çoğalmalarını anlatır.
B-) Göktürk’lerin bir hayvandan nasıl çoğaldığını anlatır.
C-) Uygur’ların Doğu’ya göçlerini anlatır.
D-) M.ö. 209-174 tarihleri arasında hükümdarlık yapmış Mete’nin hayatını anlatır.
E-) Saka’ların yiğit komutanını anlatır.

3-) Aşağıdakilerden hangisi doğal destan değildir?

- A-) Nibelungen B-) Gılgamış C-) Şehname
D-) Kalevela E-) Selçukname

4-) “Saka hükümdarının İranlılarla yaptığı savaşı anlatır.” Bu bilgiler hangi destana aittir?

- A-) Alp Er Tunga Destanı B-) Gılgamış Destanı
C-) Yaratılış Destanı D-) Şu Destanı E-) Göç Destanı

5-) Aşağıdaki destanlardan hangisi dünyanın en uzun destanıdır?

- A-) İlliada ve Odessia B-) Ramayana ve Mahabarata
C-) Ergenekon Destanı D-) Manas Destanı
E-) Göç Destanı

6-) Aşağıdaki destanlardan hangisi Göktürk’lere aittir?

- A-) Şu Destanı B-) Bozkurt Destanı
C-) Türeyiş Destanı D-) Oğuz Kağan Destanı
E-) Manas Destanı

I-Derleme Safhası

II- Doğuş Safhası

III- Yayılma Safhası

7-) Destanların oluşum sırası aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A-) II-I-III B-) III-I-II C-) II-III-I
D-) I-II-III E-) III-II-I

8-) Aşağıdakilerden hangisi destanların özelliklerinden biri değildir?

- A-) Anonimdirler.
B-) Olağanüstü olaylar vardır.
C-) Genellikle manzumdurlar.
D-) Tarihi ve sosyal olaylardan doğarlar.

E-) Genellikle zengin kafiye kullanılmıştır.

9-) Aşağıdaki şıklardan hangisinin tamamı yapma destandır?

- A-) Öfkeli Orlando- Henriade -İlahi Komedy
B-) Prens İgor-Aennies-Ergenekon
C-) Gılgamış-Henriade-Ramayana
D-) Kaybolmuş Cennet-Üç Şehitler DestanıKalevela
E-) Selçukname-Nibelungen-Oğuz Kağan

10-) Makedonyalı İskender ile Saka Hükümdarı arasında geçen savaşı anlatır. Bu savaşta Saka Türkleri geriye çekilmiştir. Makedonya Kralı İskender, İran’ı ve Türkistan’ı istila etmiştir. Kaşgarlı Mahmut Divan-ı Lügati’t Türk’t e İskender’den “Zülkarney” olarak bahseder.

Yukarıda kendinden söz edilen destan aşağıdakilerden hangisidir?

- A- Alp Er Tunga Destanı B-) Şu Destanı
C-) Göç Destanı D-) Türeyiş Destanı
E-) Bozkurt Destanı

11-) Aşağıdaki destan-ulus eşleşmesinden hangisi yanlıştır?

- A-) Nibelungen-Alman B-) Şahname-İran
C-) Gılgamış-Sümer D-) İlliade ve Odessia-Yunan
E-) Prens İgor-İngiliz

12-) Aşağıdakilerden hangisi Türk destanı değildir?

- A-) Alp Er Tunga B-) Gılgamış C-) Göç
D-) Türeyiş E-) Ergenekon

13-) Aşağıdaki şıklardan hangisinde Uygurlara ait destanlar bir arada verilmiştir?

- A-) Göç-Bozkurt B-) Ergenekon-Oğuz Kağan
C-) Türeyiş-Göç D-) Manas-Alp Er Tunga
E-) Türeyiş-Şu

14-) “Şahname” destanının derleyicisi kimdir?

- A-) Homeros B-) Lönrot C-) Dante
D-) Firdevsi E-) Tasso

15-) Destanlar ikiye ayrılır. Doğal Destanlar(I) ve Yapma Destanlar (II) Destanlar milletleri derinden etkileyen (III)olaylardır. Kalevela (IV) ve Çılgın Orlando (V) doğal destandır.

Yukarıda altı çizili olanlardan hangisinde bilgi yanlışı vardır?

- A-) I B-) II C-) III D-) IV E-) V

TEST 1: 1-C 2-E 3-A 4- A 5-A 6-E 7-D 8-B 9-A 10-E 11-C 12-B 13-E 14-E 15-C 16-D

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	B	E	A	D	B	C	E	A	B
11	12	13	14	15	Test 2				
E	B	C	D	E					